

Udvalget
KUM

MINISTERIET

IDRÆT FOR ALLE

BREDDEIDRÆTSUDVALGETS RAPPORT

– konklusioner og forslag

IDRÆT FOR ALLE

BREDDEIDRÆTSUDVALGETS RAPPORT

- konklusioner og forslag

Idræt for alle

Breddeidrætsudvalgets rapport
- konklusioner og forslag

Udgivet i marts 2009 af

Kulturministeriet
Nybrogade 2
1203 Kbh. K

www.kum.dk

Layout: Sangill Grafisk

Tryk: Sangill Grafisk

Oplag: 800

ISBN: 978-87-7960-123-9

ISBN, elektronisk version: 987-87-7960-124-6

Alle billeder i publikationen er taget i forbindelse med DGI-arrangementer,
på nær billedet på s. 40

Forsidefoto:

Kampagnen *Get Moving* 2008. Allé Skolen i Fredericia

Foto: Nils Rosenvold/DGI

FORORD

HVORDAN STYRKER VI BEFOLKNINGENS MULIGHEDER FOR AT DYRKE IDRÆT OG MOTION?

Sådan lyder hovedspørgsmålet i denne rapport, som er resultatet af Breddeidrætsudvalgets arbejde.

Udvalget blev udpeget i sommeren 2007 og består af repræsentanter for idrættens organisationer, kommuner samt en række ministerier mv.

Formålet med udvalgsarbejdet har været at komme med konkrete gennemførlige forslag. Hele 42 forslag og 500 siders baggrundsanalyse er det blevet til. For breddeidrætten – som man også kan kalde ”idræt for alle” – er en kompleks størrelse, som påvirker manges liv.

Rigtig mange dyrker idræt og motion. I klubber, fitnesscentre, byrum og naturområder bliver der spillet bold, løbet, danset, dyrket stavgang og klatret.

Den positive betydning for samfundet er enorm. Generation efter generation af danskere har i idrætsforeningerne lært grundlæggende værdier, normer og ”spilleregler”. Idrætsbevægelsen udgør i den forstand et af de væsentligste kulturbærende lag i samfundet, et fundament for vores politiske kultur – ja for vores demokrati.

Breddeidrætten har desuden en social dimension, som består af dens formidable evne til at skabe social sammenhængskraft. Til at forene mennesker med forskellig baggrund i forpligtende fællesskaber. Og det er noget, man i ministerier og kommuner benytter sig af i stor stil, når man eksempelvis benytter idrætsprojekter i den sociale indsats ofte med særdeles gode resultater.

Og breddeidrætten spiller en væsentlig rolle for sundheden. Det er helt enkelt sundt at svede. Vores kroppe er bygget til bevægelse. Og i moderne livsformer er idrætten et af de steder, hvor vi virkelig får pulsen op.

*Kulturminister,
Carina Christensen
Foto: Mads Flummer*

*Udvalgets formand
Lis Tribler
Foto: Georg Hemmingsen*

Vi har en rig og levende foreningstradition med mange frivillige.

Vi har rigtig mange idrætsfaciliteter, fitnesscentre og rekreative områder. Og vi har veludviklede offentlige støttesystemer på området, som andre lande misunder os. Så breddeidrætten er på mange måder en fantastisk succeshistorie.

Men, som det beskrives i rapporten, stiller samfundsudviklingen breddeidrætten over for en række store udfordringer.

Mange af os har et arbejde, der ikke involverer nævneværdig fysisk aktivitet. Vi er også vidner til, at en stor gruppe af børn og unge ikke dyrker nok idræt og motion. Vi har en særlig udfordring i forhold til teenagere, og især blandt piger i storbyområder ses en markant lav deltagelse i idræt og motion.

Samtidig dyrker socialt udsatte grupper fortsat mindre idræt end resten af befolkningen. Netop disse grupper kan ellers have fordel af at høste de væsentlige kulturelle, sociale og sundhedsmæssige gevinster, som idrætsdeltagelsen kan give.

Udviklingen i befolkningens idrætsvaner – med bl.a. et stigende antal selvorganiserede idrætsudøvere stiller nye krav til idrætsanlæggene. Samtidig er det en udfordring at sikre, at de eksisterende idrætsfaciliteter udnyttes fuldt ud.

Udfordringerne fordrer kreative løsninger. Rapportens forslag er adresseret til alle de aktører, der kan gøre noget. Så breddeidrætten også i fremtiden kan være en værdifuld del af danskernes liv.

Bolden er hermed givet op. God læselyst!

Carina Christensen
Kulturminister (K)

Lis Tribler
Borgmester i Slagelse (S),
formand for Breddeidrætsudvalget

Sommerlejr for familier på Karpenhøj. Foto: Flemming Krogh /DGI

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord	4
Baggrund for arbejdet	10

1 Breddeidræt og livsfaser	15
Børn ('de afhængige'): fokus på gode idrætsmiljøer	16
Børn ('de afhængige'): bedre sammenhæng mellem forskellige idrætsaktører	16
Børn ('de afhængige'): flere strukturelle tiltag for at øge fysisk aktivitet	17
Teenagere ('de uafhængige'): bedre fastholdelse i idrætten	17
Teenagere ('de uafhængige'): flere sociale, sjove og fleksible idrætstilbud	18
Voksne ('den frie I-fase'): mere fokus på fleksible idrætstilbud	18
Voksne (forældre): flere idrætsmuligheder for hele familien	19
Midaldrende ('den frie II-fase'): flere tilpassede tilbud til idrætsuvante	20
Ældre: større synlighed i tilbuddene	20
Kønsmforskelle i idrætsdeltagelsen	21

2 Aktører i breddeidrætten	23
Nye idrætsvaner udfordrer foreningsidrætten	24
Øget samarbejde mellem idrætsforeninger, private aktører og stat og kommune	24
Idræt og motion på og for arbejdspladsen	25
Kommunernes nye rolle inden for sundhedsfremme og forebyggelse ..	25
Stærke kommunale forvaltninger, der afbalancerer interesser	25
Sundhedsproblemer øger fokus på idræt i daginstitutioner og skoler	26
Behov for god koordinering af statens idrætspolitik	26

3 Faciliteter i breddeidrætten	29
Modernisering af idrætshaller	30
Dynamisk drift af offentlige idrætsanlæg	30
Konkurrencen mellem foreninger og den kommercielle idræt	31
Tidssvarende gymnastiksale	32
Opgradering af skolegårde og udearealer	32
Samspelet mellem elite- og breddeidrættens behov	32
Idrætsfaciliteter i bolignære områder skal tænkes ind i byplanlægningen	32
Den geografiske fordeling af idrætsfaciliteter	32

Risiko for sociale barrierer	33
Idrætspolitisk fokus på kommercielle faciliteter.....	33
Forbedret adgang til og formidling af natur og grønne områder.....	33
Hensyn til den organiserede idræt i naturen og byen	33
Plansystemet skal fremme idræt og fysisk aktivitet	34
Varetagelse af den selvorganiserede idræts behov.....	34

4 Sundhed og breddeidrætten	37
Social ulighed i sundhed og udøvelse af fysisk aktivitet.....	37
Befolkningens øgede sundhedsinteresse påvirker foreningslivet	37
Behov for en flerstrengt indsats over for fysisk inaktive voksne	38
Børn og unges frafald og inaktivitet	38
Udvikling af sundhedsrelaterede partnerskaber og samarbejdsrelationer	38
Kvalitetssikring af målrettede sundhedsrelaterede tilbud	39
Forståelse og respekt for foreningslivets særlige begrænsninger og potentialer.....	39
Behov for idræt i ungdomsuddannelserne.....	40

5 Breddeidrættens sociale rummelighed	43
Generel ulighed i danskernes idrætsdeltagelse.....	43
Behov for rummelige, almene idrætstilbud	44
Behov for specifikt tilpassede idrætstilbud	44
Behov for mere strategisk planlægning og tværsektoriel helhedstænkning.....	45
Behov for forankring af projekter og et øget fokus på driftsmidler....	45

6 Breddeidrætsudvalgets 42 forslag	49
Idræt for børn og unge	50
Idræt for socialt udsatte og idrætssvage grupper	54
Faciliteter - udvikling og anvendelse	56
Idræt i planlægningen	58
Motion og idræt på og for arbejdspladsen	60

BAGGRUND FOR ARBEJDET

Der er i Danmark et godt udgangspunkt for breddeidrætten, som kan defineres som alle borgeres idrætsaktiviteter. Danmark har noget nær verdensrekord i idrætsfaciliteter pr. indbygger. Den offentlige støtte til idrættens organisationer er høj. Der er en veludviklet foreningskultur, herunder et stort antal frivillige ledere, og en lang række idræts- og motions tilbud hos bl.a. kommercielle udbydere (f.eks. fitnesscentre) og rekreative områder. Befolkningens deltagelse i idræts- og motionsaktiviteter er høj.

Idrætsbilledet er under hastig forandring og bliver stadig mere bredspektret. Der kommer løbende flere aktører. Sundhedsfremme og forebyggelse spiller en mere fremtrædende rolle i begrundelserne for at dyrke idræt og fremme breddeidrætten end tidligere; en tendens, der også ses internationalt, hvor blandt andre EU og WHO i de seneste år har sat idræt og motion højt på dagsordenen som led i sundhedspolitik. Og befolkningens idrætsvaner ændrer sig.

Det var baggrunden for regeringens beslutning om at nedsætte Breddeidrætsudvalget den 3. juli 2007. Udvalgets kommissorium fastlægger, at udvalget skal analysere disse aktuelle udviklingstræks betydning for breddeidrætten og komme med forslag til at fremme befolkningens idrætsdeltagelse på baggrund af denne analyse.

Traditionelt har den danske idrætsmodel hvilet på statslig støtte til idrætsorganisationerne via tipsmidlerne og kommunal støtte til de lokale foreningers aktiviteter og faciliteter via folkeoplysningsloven. Udviklingen med flere aktører og bedre adgang til bl.a. rekreative områder giver flere muligheder for at dyrke motion.

De overordnede tendenser i den generelle samfundsudvikling og befolkningens idrætsdeltagelse stiller nye og større udfordringer for aktørerne.

I forhold til situationen, da det foregående Breddeidrætsudvalg i 1987 afgav betænkningen 'Breddeidrætten i Danmark', har de væsentligste udviklingstræk op til i dag været følgende:

- Grundlæggende forandringer i befolkningens idrætsvaner. Hvor idræt tidligere primært var en fritidsbeskæftigelse for børn og unge, tiltrækker idrætten i dag alle aldersgrupper. Samtidig sker der ændringer i unges og voksnes idrætsmønstre og valg af aktiviteter, ligesom selvorganiserede motionsaktiviteter i byrum, grønne områder og naturen samt kommercielle udbydere af breddeidræt spiller en stigende rolle som udbydere af idræt.

- Øget fokus på idrættens sundhedsmæssige potentiale hos den enkelte borger og på den politiske dagsorden som følge af lavere fysisk aktivitetsniveau i befolkningens arbejds- og hverdagsliv. Samtidig er der håndfast dokumentation for de sundhedsmæssige risici og samfundsøkonomiske konsekvenser ved fysisk inaktivitet.
- Vækst i markedsandele og betydning af kommercielle udbydere på breddeidrætsområdet og deraf følgende udfordringer i forhold til foreningslivets traditionelle rolle, udformningen af den statslige og kommunale idrætspolitik samt standarden af de offentlige idrætsfaciliteter.

Breddeidrætsudvalget har med udgangspunkt i kommissoriet for udvalgets arbejde behandlet disse overordnede udviklingstræk i dansk idræt og udarbejdet forslag og anbefalinger, der kan fremme befolkningens idrætsdeltagelse. Udvalgets arbejde har været opbygget i en række overordnede temaer, der tilsammen afspejler de overordnede udviklingstræk i breddeidrætten. Rapportens opbygning med fem temakapitler afspejler dette.

Breddeidrætsudvalget ønsker at respektere det frivillige foreningslivs store samfundsmæssige betydning og særlige karakter og at fremme idrætsdeltagelsen generelt ved også at inddrage aktører og tiltag uden for foreningslivet, der kan bidrage til at nå dette mål.

På sundhedsområdet er foreningsidrættens hverdagsaktiviteter blot et af elementerne i idrættens potentiale for at fremme fysisk aktivitet. De kommercielle udbydere, skoleidrætten, arbejdspladserne, aftenskolerne, sociale foreninger og patientforeninger samt overordnede strukturelle tiltag i trafik-, by- og landskabsplanlægningen spiller ligeledes en væsentlig rolle i de politiske strategier for at øge befolkningens fysiske aktivitet.

Breddeidrætsudvalget har identificeret og prioriteret tre overordnede udfordringer for breddeidrætten: For det første at fastholde og øge befolkningens høje deltagelse i idræt og motion. For det andet at specifikt motivere børn og unge, herunder især teenagere til at dyrke mere idræt og motion. Og for det tredje at få socialt udsatte og idrætssvage grupper til i øget omfang at dyrke idræt og motion.

IDRÆTTENS POSITIVE FØLGEEFFEKTER

Breddeidrætten bygger på tre grundlæggende dimensioner:

- en kulturel/demokratisk dimension
- en social dimension
- en sundhedsdimension.

De tre dimensioner vægter forskelligt, afhængigt af hvordan og hvornår den enkelte dyrker idræt og motion.

Når børn og unge deltager i foreningsidræt, vægter alle tre dimensioner meget, i modsætning til den voksnes løbetur i skoven, der først og fremmest rummer et sundhedsformål.

Det er imidlertid vigtigt, at breddeidrætten rummer tilbud inden for alle tre dimensioner, selv om de ikke alle altid optræder med samme vægt og på samme tid.

Idrættens positive følgeefferter kommer til udtryk inden for alle tre dimensioner. Udvalget har valgt at fremhæve en række positive følgeefferter:

- Idrætten har potentiale til at skabe spænding, leg og bevægelsesglæde.
- Idrætten har potentiale til at virke sundhedsfremmende og forebyggende.
- Idrætten har potentiale til inklusion og integration i forhold til udsatte grupper.
- Idrætten har potentiale til at sikre adgang til naturoplevelser og landskabsværdier.
- Idrætten har potentiale til indlæring og udvikling af sociale kompetencer.
- Idrætten har potentiale til opbygning af realkompetencer gennem udvikling af kompetencer fra frivilligt leder- og trænerarbejde, som kan overføres til eksempelvis arbejdsmarkedet.
- Idrætten har potentiale i forhold til samfundets 'sammenhængskraft' gennem opbygning af menneskelige tillidsrelationer, og foreningsidrætten kan fremme en demokratisk praksis.
- Idrætten har potentiale i forhold til oplevelsesøkonomi og erhvervsudvikling.

De positive følgeeffekter er alle væsentlige i forhold til samfundet og den enkelte borgers behov og forventninger i forhold til breddeidrætten, om end de hver især kan være vanskelige at måle. Lettest er at måle effekten af fysisk aktivitet i forhold til det sundhedsmæssige potentiale.

BREDDEIDRÆTTEN SOM ET SAMSPIL MELLEM KULTURPOLITIK OG ANDRE POLITIKKER

Breddeidrætsudvalget er derfor af den opfattelse, at breddeidrætten spiller en væsentlig rolle både i kulturpolitisk henseende og som brobygger i forhold til andre politikområder. F.eks. rummer idræt og motion et stort potentiale i forhold til sundhedspolitik, socialpolitik, integrationspolitik, miljøpolitik m.v.

Fremtidens danske idrætspolitik bør derfor kunne rumme alle disse aspekter.

Der er brug for at understøtte den frivillighed og nonprofittradition, som traditionelt har præget breddeidrætten i Danmark. Uden foreningsidrætten vil både omfang og spændvidde i idrætsdeltagelsen falde væsentligt. Samtidig finder Breddeidrætsudvalget, at det i flere sammenhænge kan være hensigtsmæssigt, at der som et element blandt flere, for f.eks. at løse samfundsmæssige udfordringer på det sundhedsmæssige og sociale område, etableres konkrete forpligtende samarbejder mellem samfundet og de forskellige aktører på idrætsområdet. Det er dog vigtigt, at det sker med respekt for de betingelser, de enkelte aktører opererer under. F.eks. er det vigtigt, at der tages hensyn til, at foreningsidrætten er båret af frivillige kræfter, der ikke nødvendigvis har stor kapacitet og evne til at løse opgaver af social karakter. Det er eksempelvis også vigtigt, at der i forhold til samarbejder med kommercielle udbydere tages hensyn til, at de netop opererer på kommercielle vilkår.

Med afsæt i dette gennemgår rapporten de væsentligste udfordringer for at fremme breddeidrætten i fem temakapitler, som er:

- Livsfasen og idrætsvaner i breddeidrætten
- Aktører i breddeidrætten
- Faciliteter i breddeidrætten
- Sundhed og breddeidrætten
- Breddeidrættens sociale rummelighed.

Superseniorene, Harlev IK. Foto: Niels Åge Skovbo/DGI

LIVSFASER OG IDRÆTSVANER I BREDEIDRÆTTEN

1

Den danske befolkning hører til blandt de mest idrætsaktive i Europa, men der er alligevel væsentlige udfordringer i forhold til de forskellige befolkningsgrupper og aldersklassers motivation og muligheder for at dyrke idræt og motion. Såvel de foretrukne aktiviteter indhold og organisering som tidsforbruget på idræt varierer stærkt i forskellige faser af livet. Med udgangspunkt i datamateriale fra den landsdækkende undersøgelse 'Danskernes motions- og sportsvaner 2007' kan man tegne et billede af idrætsdeltagelsen og udfordringerne for at styrke idrætsdeltagelsen hos mennesker i forskellige faser af tilværelsen.

Overordnet kan der peges på en række generelle tendenser i idrætsdeltagelsen:

FORTSAT HØJ FORENINGSDELTADELSE, MEN ANDRE AKTØRER HAR STIGENDE BETYDNING

Idrætsforeningerne og deres aktiviteter har fortsat meget stor betydning for idrætsdeltagelsen. Samtidig spiller andre aktører en stigende rolle. F.eks. har børn en meget høj foreningsdeltagelse, men skoler, pasningstilbud og selvorganiseret idræt spiller samtidig en væsentlig rolle. Hos voksne spiller selvorganiserede aktiviteter den største rolle sammen med foreningsidræt, men kommerciel breddeidræt spiller en stadig stigende rolle. Andre væsentlige aktører er aftenskoler og arbejdspladser.

BØRN OG ÆLDRE ER DE MEST IDRÆTSAKTIVE

Børn er de mest idrætsaktive, og næsten 9 ud af 10 børn mellem 7 og 12 år dyrker regelmæssig sport og motion. Derefter falder idrætsdeltagelsen og tidsforbruget på idræt jævnt, men som en nyere tendens stiger idrætsdeltagelsen igen blandt de ældre dele af befolkningen. Den mindst idrætsaktive fase af danskernes tilværelse er således årene midt i livet, fra 30 til 49 år.

INDIVIDUELLE AKTIVITETER VINDER FREM

Traditionelle idrætsgrene som gymnastik, boldspil og badminton spiller fortsat en stor rolle, men den største vækst sker i individuelle og motionsprægede aktiviteter som vandreture, jogging/motivationsløb, styrketræning, svømning og stavgang.

LIVSSITUATIONEN BETYDER MERE END ALDER

Der er meget store forskelle i motions- og sportsvanerne i forskellige faser af livet. Da alder ikke længere nødvendigvis afspejler befolkningens levevis, kan der i stedet tales om seks livsfaser, idet forskellige livssituationer synes at have højere indflydelse på befolkningens valg eller fravalg af idræt end datoen på fødselsattesten. De forskellige livsfaser er præget af meget store forskelle i aktivitetsniveau, tidsforbrug, aktivitetsvalg og organiseringsformer. *En række af de centrale forskellige udfordringer, der gør sig gældende for idrætsdeltagelsen i de forskellige livsfaser, gennemgås nedenfor:*

BØRN ('DE AFHÆNGIGE'): FOKUS PÅ GODE IDRÆTSMILJØER

Børn i aldersintervallet 7 til 12 år er typisk i en livsfase, hvor deres muligheder for at deltage i idræt i høj grad afhænger af de daglige omgivelser, herunder forældrenes påvirkning og praktiske hjælp samt udbuddet af idræt i de skoler, institutioner og fritidstilbud, hvor børnene tilbringer hovedparten af deres hverdag.

88 procent af alle børn mellem 7 og 12 år dyrker regelmæssigt sport eller motion, og det organiserede foreningsliv spiller fortsat en helt afgørende rolle for især de mindre børns idrætsdeltagelse. 93 procent af alle børn i samme aldersgruppe har dyrket mindst én aktivitet i forening inden for det seneste år. Børnenes valg af idræt afspejler yderligere et meget stabilt idrætsmønster koncentreret om de traditionelle idrætsaktiviteter. Idrætslige udfordringer i form af stævner, kampe og konkurrencer spiller en vigtig rolle for børnene, men den primære motivation for børns valg af idræt er, at det skal være sjovt, og at det skal være sammen med vennerne.

BØRN ('DE AFHÆNGIGE'): BEDRE SAMMENHÆNG MELLEMLIVSSITUATIONEN BETYDER MERE END ALDER

Foruden foreningerne spiller også idrætstilbud i SFO og fritidsklubber samt idræt på egen hånd en væsentlig rolle for børnenes idrætsdeltagelse. Erfaringer viser dog, at det er en udfordring at skabe sammenhæng og overgang mellem de organisatoriske rammer for børns idræt, ikke mindst når det gælder de inaktive, ressourcetsvage børn.

Den obligatoriske idrætsundervisning og andre bevægelsestiltag i skolen er derfor reelt det eneste sted, hvor man med sikkerhed kan nå den lille gruppe af børn, der ikke dyrker idræt. Ofte følger andre udfordringer med fravalget af idræt, såsom overvægt, motoriske

vanskeligheder eller social udsathed, og der er derfor brug for særlige indsatser for at skabe trygge og motiverende rammer for disse børn. Særligt blandt de ældste børn, og især blandt pigerne, er der tendenser til øget frafald fra idræt.

BØRN ('DE AFHÆNGIGE'): FLERE STRUKTURELLE TILTAG FOR AT ØGE FYSISK AKTIVITET

Selv om idræt spiller en stor rolle i børns hverdag, er børn generelt mindre fysisk aktive end tidligere, og mange lever ikke op til de sundhedsmæssige anbefalinger om mindst en times fysisk aktivitet om dagen. Samtidig er et stigende antal skolebørn overvægtige. Idræt i fritiden kan altså ikke alene kompensere for bortfaldet af fysisk aktivitet i børns hverdag, og det er derfor en udfordring at udvikle overordnede strukturelle tiltag som supplement til idræts-tilbuddene i børns fritidsliv.

En sidste væsentlig udfordring i forhold til børns idrætsdeltagelse i den afhængige livsfase er netop afhængigheden af forældre og omgivelser i forhold til mulighederne for at komme til og fra idræt. De mindste børn er afhængige af bolignære idrætsfaciliteter, kort og sikker transportvej til idrætsfaciliteterne, eller af at idrætten eventuelt kan dyrkes i umiddelbar forlængelse af og/eller i forbindelse med skole og SFO.

TEENAGERE ('DE UAFHÆNGIGE'): BEDRE FASTHOLDELSE I IDRÆTTEN

Den uafhængige fase afspejler en livsfase, hvor børn bliver teenagere og dermed mere selvhjulpne i forhold til transport og valg af aktiviteter, men samtidig også en fase, hvor mange frigør sig fra barndommens faste rammer. Denne frigørelsesproces påvirker i høj grad børns deltagelse i organiserede idrætsaktiviteter. Mange oplever stigende krav fra skole, prioritering af omgangskreds, fritidsjob og det sociale liv samt opbrud i tilværelsen i forbindelse med eksempelvis ophold på efterskoler.

Den helt store udfordring blandt unge handler om fastholdelse. Fra de er mellem 13 og 15 år, til de er mellem 16 og 19 år, er der en nedgang på 24 procentpoint i andelen, der har dyrket aktiviteter som medlem af en forening inden for det seneste år. Især teenagepigerne falder i stigende grad fra. I de fleste tilfælde stopper de unge med aktiviteten uden at påbegynde en ny og indleder derfor en mere fysisk inaktiv tilværelse.

Omvendt vælger andre unge i de tidlige ungdomsår at satse mere målrettet på idræt. Mange får 'blod på tanden', øger træningsmængden og specialiserer sig i deres idrætsgren. Der sker derfor en polarisering, hvor nogle unge satser yderligere på idræt, mens andre falder fra og prioriterer andre ting i tilværelsen.

TEENAGERE ('DE UAFHÆNGIGE'): FLERE SOCIALE, SJOVE OG FLEKSIBLE IDRÆTSTILBUD

Meget tyder på, at foreningsidrætten med dens fokus på talentudvikling og stigende 'seriøsitet' i idrætten har svært ved at rumme mange af de unge, der i højere grad går efter at have det sjovt, være sammen med vennerne og komme i form end efter at forfølge en idrætslig karriere. Mange idrætsforeninger har svært ved at leve op til disse krav, og mange teenagere prioriterer derfor i stigende grad aktiviteter på egen hånd eller mere fleksible aktiviteter hos kommercielle udbydere.

Det er en stor udfordring i det hele taget at få den brede masse af teenagere til at prioritere idræt og motion. Det er en særlig udfordring for foreningslivet at fastholde de unge ved skabe sociale, sjove og fleksible tilbud. Udfordringen gør sig også gældende i den obligatoriske skoleidræt, hvor især elever på de ældste klassetrin, særligt pigerne, ofte mister motivation for at engagere sig i idrætsundervisningen.

VOKSNE ('DEN FRIE I-FASE'): MERE FOKUS PÅ FLEKSIBLE IDRÆTSTILBUD

'Den frie I-fase' karakteriseres af de plus 20-årige, som endnu ikke har etableret sig med familie og børn. Det er en tid med endnu større opbrud end teenageårene, hvilket ofte har direkte sammenhæng med ophør eller pause fra idrætsdeltagelsen. Fysisk inaktive voksne angiver generelt 'at bruge tid på familien' som den alafgørende årsag, men for voksne i 'den frie I-fase' er arbejdslivet og andre interesser de største barrierer.

De største udfordringer i denne livsfase er at skabe et udbud af økonomisk tilgængelige, fleksible tilbud, som samtidig kan dyrkes i fællesskab. Det vil sige en kombination af frihed – særligt i forhold til tidspunkter – og tryghed i forhold til at indgå i et socialt, motive-rende netværk omkring den enkelte aktivitet.

For studerende gælder, at jo længere og mindre "praktisk" uddannelsen er, desto højere idrætsaktivitet. Da arbejdssøgende, ufraglær-

te og faglærte arbejdere i aldersgruppen er de mindst idrætsaktive, ligger der en særlig udfordring i forhold til disse målgrupper. I forhold til de arbejdssøgende handler det om at få de fysisk inaktive til at overskue at skulle involvere sig i sport eller motion i en periode af livet, hvor hverdagen ikke er skemalagt med fast arbejde.

De ufaglærte og faglærte arbejdere er ofte fysisk aktive i deres arbejde. Her kunne idrætsudbydere med fordel fokusere på forebyggende og sundhedsorienterede idræts tilbud, som afbøder eksempelvis ensidigt og tungt løftarbejde.

VOKSNE (FORÆLDRE): FLERE IDRÆTSMULIGHEDER FOR HELE FAMILIEN

Når folk får børn, minimeres de store opbrud i tilværelsen ofte. Familien etablerer sig selv som det primære, stabile omdrejningspunkt i dagligdagen.

På trods af de stabile familiære rammer oplever forældre ofte et pres på hverdagen, der truer et aktivt fritidsliv. Til gengæld er kommende forældre, i særlig grad gravide kvinder, ofte meget motiverede for at påbegynde eller opretholde gode motionsvaner, typisk for barnets skyld. Det er derfor hensigtsmæssigt, allerede før barnet er født, at fokusere på muligheder for idrætsaktiviteter for alle familiens medlemmer.

Forældre dyrker i markant mindre grad regelmæssig sport eller motion – 49 procent i – forhold til jævnaldrende uden børn, hvor 59 procent er regelmæssigt aktive. Det er interessant, at det primært er forældre til børn under 12 år, som holder pause fra et aktivt idrætsliv, da deres børn samtidig er den mest aktive andel af befolkningen. På mange måder er det paradoksalt, at forældre i hverdagens praksis kan blive tvunget til at vælge mellem deres egen aktive idrætsdeltagelse og deres børns.

Den største udfordring i forhold til forældres idrætsdeltagelse er at udbyde tilbud, som kan minimere perioden af totalt fravær fra sport og motion. Nybagte forældre vil generelt bruge mindre tid på idræt, men det ville være et væsentligt fremskridt, hvis flere gravide kvinder eller nybagte forældre i et vist omfang oplevede at have mulighed for at dyrke regelmæssig sport eller motion. Selvom langt de fleste forældre, der er regelmæssigt aktive, jogger/løber eller vandrer på egen hånd, er der fortsat stor tilslutning til aktiviteter i idrætsforeningerne. Da børn samtidig er i den mest foreningsaktive

fase af livet, kan der være god grund til at fokusere på optimering af forældrenes muligheder for at være aktive sammen med deres børn eller i det mindste dyrke idræt på samme tid og sted.

MIDALDRENDE ('DEN FRIE II-FASE'): FLERE TILPASSEDE TILBUD TIL IDRÆTSUVANTE

De 'midaldrende' i aldersgruppen fra ca. 55 til ca. 75 år afspejler en livsfase, hvor børnene er blevet større og selvhjulpne, og forældrene får atter tid til selvrealisering og fysisk udfoldelse, mens kroppen fortsat er velfungerende.

De midaldrende voksne dyrker primært sport eller motion for at holde kroppen i gang, for at være sunde, og fordi det er rart eller sjovt.

Til gengæld bliver det en særlig udfordring at fastholde borgerne i idrætten, når de får skader eller et dårligere helbred. En stor andel er allerede meget aktive, men omkring 30 procent dyrker aldrig sport eller motion, og for disse idrætsuvante grupper har fysiske barrierer stor indflydelse på fravalg af idræt.

Det er derfor en udfordring for udbydere af idræt at have tilbud, der tilgodeser skader eller tager højde for deltagere med dårlig grundform. I tråd hermed ligger desuden en udfordring i at stille skarpt på at udbyde aktiviteter, der kan forebygge de skader eller helbredsmæssige skavanker, som ofte indfinder sig i denne livsfase.

ÆLDRE: STØRRE SYNLIGHED I TILBUDDENE

De ældre over ca. 70 år afspejler en livsfase, der i disse år undergår store forandringer i forhold til mere traditionelle aldersopfattelser. Selv om mange ældre oplever varierende grader af fysiske skavanker og derfor naturligt nedsætter tempoet, har mange ældre stort fokus på at leve et aktivt fritidsliv og vedligeholde kroppen gennem idræt og fysisk aktivitet, hvilket også viser sig ved en stigende idrætsdeltagelse i aldersgruppen.

Ældres øgede tilslutning til aktiviteter, som er organiserede i enten idrætsforeninger, aftenskoler eller andre sammenhænge, viser at borgere i denne livsfase i større grad end øvrige personer er afhængige af lokalområdets organiserede tilbud, hvorfor der her med fordel kan fokuseres på forbedrede muligheder for, at alle ældre kan dyrke organiseret idræt.

Udbydere af idrætsaktiviteter målrettet ældre borgere har en udfordring i forhold til at vise synlighed over for målgruppen. I forhold til at aktivere den tredjedel, som er fysisk inaktive, er det desuden nødvendigt at arbejde med en grundlæggende holdningsændring blandt de ældre, så disse i højere grad ser sig selv som en naturlig målgruppe for sport og motion.

Endelig er det en forudsætning for at kunne inkludere de ældre i aktivitetsfællesskaberne, at der er tilbud om særlige aktiviteter med lav intensitet, som ikke nødvendigvis udfordrer puls og kredsløb, men mere omhandler sociale aktiviteter, der skaber positive impulser i hverdagen og imødegår risikoen for ensomhed.

KØNSFORSKELLE I IDRÆTSDELTAGELSEN

Ud over livsfasen har køn også en betydning for idrætsdeltagelsen. Sammenhængen mellem køn og idrætsdeltagelse er vigtig at inddrage, da det skaber mulighed for at tilrettelægge en indsats, som 1) effektivt kan opfylde de mål, Breddeidrætsudvalget sætter sig, og imødekomme de behov, den enkelte borger har, 2) modvirker de forskelle, der er i forhold til kvinder og mænds, drenge og pigers mulighed for at dyrke motion og derigennem 3) fremme deres muligheder for at få gavn af idrættens positive effekter.

Mænd har i mange år været mere tilbøjelige til at dyrke regelmæssig sport eller motion end kvinder. Denne forskel er dog under forandring. Således har kvinderne i de seneste 15 år haft en større tilvækst af regelmæssigt aktive i forhold til mænd. Kvinder har især haft størst indflydelse på den stigende andel af idrætsaktive blandt den ældre del af befolkningen, da det især er de ældre kvinder, som er blevet mere aktive – og samtidig mere aktive end mænd. I alderen 30 til 69 år er kvinder de mest fremtrædende i idrætsdeltagelsen. Det bemærkes, at for mænd i 30'erne gælder, at et flertal på 56 procent er uden for deltagelsen i regelmæssig sport eller motion. Der er dermed en meget stor forskel mellem 16 til 19-årige teenagedrenge og voksne mænd, der runder de 30. Meget tyder på, at overgangsfasen fra ung til voksen er en livsfase, der går særligt ud over mænds forhold til sport eller motion, mens den største frafaldsperiode for kvindernes vedkommende finder sted i teenageårene. Piger indtil 12 år går fra at være de mest aktive til i teenageårene at blive mindre aktive end drengene i aldersgruppen 16 til 19 år. Teenagepiger samt yngre voksne mænd er dermed to særlige grupper, som statistisk set udgør en kritisk målgruppe, når det gælder at øge den generelle idrætsdeltagelse i befolkningen.

Foreningsskole for bestyrelser i lokalforeninger. Foto: Niels Nyholm / DGI

AKTØRER I BREDEIDRÆTTEN

2

Det idrætspolitiske landskab er i dag præget af to sideløbende tendenser med væsentlige perspektiver for idrættens aktører:

På den ene side sker der en *udvidelse* af antallet af aktører og indsatsområder, der har betydning for breddeidrættens fremtid. Nye kommercielle idrætsudbydere er kommet til, det offentlige system engagerer sig mere i idrætten, og foreningsidrætten udvider sit arbejdsområde bl.a. i forhold til aktiviteterernes indhold, medlemstilknytning og drift af idrætsanlæg. Alle aktører må således forholde sig til og tilpasse sig til en breddeidræt, der i stigende grad bliver et marked med kvalitetsbevidste kunder.

De kommercielle udbydere opererer på et konkurrencepræget marked med stærk intern konkurrence om kunderne og et tiltagende modspil fra idrætsforeninger, der er prioriteret i den danske idrætsmodel via folkeoplysningsloven, og som i stigende grad tilpasser aktiviteterne til ændringerne i befolkningens interesser og konkurrencen fra kommercielle udbydere.

Konkurrencen sker internt i de enkelte sektorer – d.v.s foreninger konkurrerer indbyrdes, og de enkelte kommercielle udbydere konkurrerer med hinanden. Konkurrencen sker også mellem sektorerne, d.v.s. mellem foreninger og kommercielle udbydere.

Samtidig sker der en *sammensmeltning* af interesser og målsætninger hos parter, der tidligere stod i modsætningsforhold til hinanden. F.eks. har de konkurrerende fitnesscentre etableret en fælles brancheorganisation, foreningsidrættens hovedorganisationer drøfter udvidet samarbejde, og formelle og forpligtende partnerskaber mellem sektorerne opstår som aldrig før.

Udviklingen skaber et større behov for tværsektoriel koordinering, ikke mindst i lyset af befolkningens ændrede idrætsvaner og sundhedens forstærkede indtræden som en vigtig dagsorden i idrætten, både for at kunne imødekomme de idrætspolitiske tendenser og dagsordener i fællesskab og af hensyn til egne interesser.

Ændringerne af idrætsbilledet er så markante, at der bliver sat spørgsmålstegn ved, om selve fundamentet under den danske model for breddeidrætten, nemlig folkeoplysningsloven, der i høj grad sætter rammerne for danskernes fritidsidræt, stadig er en tidssva-

rende lov. Også spillelovgivningen, der har altafgørende betydning for idrætsorganisationernes finansiering, er under stigende pres på grund af strukturelle og juridiske forhold på spillemarkedet.

Derudover er der en række specifikke udfordringer for de enkelte aktører på breddeidrætsområdet:

NYE IDRÆTSVANER UDFORDRER FORENINGSIDRÆTTEN

For aktørerne er den store udfordring at imødekomme de seneste års væsentlige ændringer i danskernes idrætsvaner og tendenserne mod en mere markedsorienteret breddeidræt. Voksne idrætsudøvere efterspørger i højere grad end tidligere fleksible idrætstilbud i moderne faciliteter på tidspunkter, der passer ind i en ofte travl hverdag. Denne udfordring gælder især foreningsidrætten.

Foreningsidrætten er ofte afhængig af mindre tidssvarende, offentlige idrætsanlæg, der f.eks. er indrettet mere til mænds behov end kvinders, ligesom foreningsidrætten generelt udbyder holdbaserede idrætsaktiviteter, der er baseret på en frivillig indsats, og som kan være vanskelige for en del af befolkningen at indpasse i dagligdagen.

ØGET SAMARBEJDE MELLE M IDRÆTSFORENINGER, PRIVATE AKTØRER OG STAT OG KOMMUNE

Derudover er foreningsidrættens samarbejde med det offentlige system blevet tættere, og dette samarbejde kobler i stigende grad en social- og sundhedspolitisk dagsorden sammen med idrætspolitikken. De nye muligheder for samarbejde med stat og kommune er til stede for både foreningsidrætten og kommercielle udbydere, og det stiller en række nye udfordringer for aktørerne. F.eks. udfordrer det foreningsidrættens fundament, som er baseret på frivillighed med størst fokus på og engagement i de idrætslige kerneaktiviteter. Dette spørgsmål må den enkelte leder og træner i den lokale idrætsforening og hovedorganisationernes ledelser forholde sig til.

Den kommercielle fitnessbranche er med dannelsen af brancheforeningen Dansk Fitness og Helse Organisation (DFHO) blevet en mere etableret spiller på idrætsmarkedet, som også er interesseret i at indgå i mere formaliserede samarbejder med det offentlige system. Det er dog fortsat en udfordring for den kommercielle idræt og kommunerne at vise og dokumentere sektorens potentiale som samarbejdspartner med kommunerne på bl.a. sundhedsområdet, og det er således en udfordring for kommunerne at være åbne over for nye løsninger på det kommunale område.

IDRÆT OG MOTION PÅ OG FOR ARBEJDSPLADSEN

Landets offentlige og private arbejdspladser bliver i stigende grad centrum for tilbud om idræt og fysisk aktivitet med sundhedssigte. Udfordringerne er bl.a. at sikre, at tilbud om fysisk aktivitet bliver udbredt til hele arbejdsmarkedet, eventuelt gennem overenskomst-aftaler, at idrætstilbuddene afspejler medarbejdernes forskellige interesser og forudsætninger, og at de i øvrigt ikke får karakter af formynderi, men at medarbejderne bliver inddraget og oplever de sundhedsrelaterede idrætstilbud som en måde at skabe større trivsel på arbejdspladsen på.

Det bemærkes, at der i Regeringsgrundlaget er opstillet et mål om, at såvel offentlige som private arbejdsgivere skal kunne tilbyde medarbejderne gratis motion i for eksempel fitnesscentre og idrætsforeninger, uden at medarbejderne beskattes. Regeringen har endnu ikke fremsat et forslag. Breddeidrætsudvalget har ikke behandlet spørgsmålet.

KOMMUNERNES NYE ROLLE INDEN FOR SUNDHEDSFREMME OG FOREBYGGELSE

For kommunerne har struktur- og opgavereformen givet nye ansvarsområder som f.eks. varetagelsen af forebyggelse. Dette kombineret med den større kommunestørrelse peger hen mod, at kommunerne får en mere aktiv politik på idrætsområdet. Kommunerne har en forøget interesse i at indgå partnerskaber med bl.a. idrætsforeninger og kommercielle udbydere om sundhedsrelaterede projekter. Dertil kommer mange af de nye kommuners ønsker om at styrke internt sammenhold og ekstern profilering gennem forskellige satsninger på kultur, bredde- og eliteidræt samt store events.

STÆRKE KOMMUNALE FORVALTNINGER, DER AFBALANCERER INTERESSER

Ændringerne peger på, at det er nødvendigt at udvikle tidssvarende idrætspolitikker og fagligt stærke kommunale forvaltninger, som bl.a. via folkeoplysningsudvalgene og andre organer samt folkeoplysningsloven kan understøtte ændringerne i danskernes idrætsmønstre.

Her kræver ikke mindst den store gruppe af selvorganiserede idrætsudøvere, der i sagens natur ingen formel idrætspolitisk repræsentation har, en særlig opmærksomhed. Udfordringen er at finde balancen mellem de forskellige lokale idrætsaktører, herunder at undersøge, hvilke styrker og potentialer de enkelte aktører har, når kommunernes målsætninger skal nås.

SUNDHEDSPROBLEMER ØGER FOKUS PÅ IDRÆT I DAGINSTITUTIONER OG SKOLER

Risikoen for livsstilsrelaterede sundhedsproblemer blandt fysisk inaktive børn og unge har fået voksende betydning for daginstitutionernes, skolernes og andre uddannelsesinstitutioners idrætspolitiske rolle.

Børn opholder sig mange timer i offentlige institutioner, hvorfor den offentligt arrangerede idræt og bevægelse har stor betydning for børnenes samlede aktivitetsniveau. Her er det en væsentlig udfordring at inspirere til gode bevægelsesvaner, der kan holde hele livet – ikke bare via mere fysisk aktivitet i løbet af børn og unges hverdag, men ved hjælp af en faglig styrket og langsigtet pædagogisk tilgang til idræts- og bevægelsesfag. Bestræbelserne på at fremme idræt og bevægelse i institutioner og skoler sker i stigende grad i partnerskaber mellem skoler, daginstitutioner, fritidsordninger, idrætsforeninger og kommercielle udbydere. Det giver faglige udfordringer at få dette samarbejde til at fungere optimalt på grund af sektorernes forskellige udgangspunkter.

BEHOV FOR GOD KOORDINERING AF STATENS IDRÆTSPOLITIK

Den statslige forvaltning i ministerierne er i det daglige arbejde med idrætspolitiske spørgsmål og opgaver udfordret af, at idrætten berører flere ministeriers ressortområder. Det sætter fokus på behovet for at skabe en stærkere koordinering af den statslige indsats på idrætsområdet.

FACILITETER I BREDEIDRÆTTEN

3

Det økonomisk mest betydningsfulde element i den offentlige idrætspolitik i Danmark er kommunernes forpligtelse via folkeoplysningsloven til at stille ledige faciliteter gratis til rådighed for foreningslivet og yde tilskud til idrætsforeningers lokaleudgifter til private idrætsfaciliteter til børn og unge under 25 år. Denne politik betyder, at Danmark har en høj dækning af idrætsfaciliteter til populære idrætsgrene som udendørs boldspil, indendørs boldspil, gymnastik og svømning.

I 2008 budgetterede landets kommuner med udgifter på 2,633 mia. kr. til lokaletilskud og drift af idrætsfaciliteter. Dertil kommer årlige anlægsudgifter i størrelsesordenen 0,8-1,2 mia. kr. samt 'skjulte' tilskud i form af fritidsaktiviteter i kommunale faciliteter, hvis drift ikke altid er konteret under idrætsfaciliteter – eksempelvis visse skolehaller og gymnastiksale.

Adgangen til offentlige idrætsfaciliteter betragtes i praksis som en velfærdsrettighed af de fleste borgere. Der skete en massiv udbygning af landet med især idrætshaller og svømmehaller i perioden fra midten af 1960'erne til midten af 1980'erne, men siden dette byggeboom er der sket store ændringer i befolkningens idrætsvaner.

Antallet af voksne og ældre idrætsaktive er steget kraftigt, og mange voksne efterspørger en mere fleksibel adgang til faciliteterne og mulighed for at supplere eller erstatte de traditionelle idrætsgrene med mere individuelle og motionsprægede træningsformer. Børn er fortsat den mest idrætsaktive del af befolkningen, og børns valg af idrætsaktiviteter er fortsat i overvejende grad præget af foreningsaktiviteter i de mest almindelige idrætsgrene. Der sker således en opdeling, hvor børn fortsat er afhængige af adgang til de traditionelle idrætsfaciliteter i nærområdet, mens voksne i stigende omfang også gør brug af andre aktører og selvorganiseret idræt. Foreningsidrætten har dog fortsat stor udbredelse blandt voksne.

Natur, grønne områder og byrum er i dag de væsentligste arenaer for selvorganiseret idræt og en stor del af den organiserede idræt. Væksten i voksnes idrætsdeltagelse er i høj grad sket i motionsaktiviteter som vandring, jogging, stavgang, cykling, vandaktiviteter med mere, og det er helt afgørende for at fremme befolkningens idrætsaktivitet, at der er adgang til attraktive udfoldelsesmuligheder i det fri – især i de bolig-nære områder. Denne udvikling stiller krav til en tværsektoriel planlægning i stat og kommuner.

Et nyere udviklingstræk i breddeidrætten er, at en stor del af investeringerne i nye idrætsfaciliteter ikke er sket med offentlig støtte, men som kommercielle investeringer i fitnesscentre, golfbaner og andre kommercielle faciliteter.

Disse overordnede udviklingstræk samt det generelle behov for og ønske om at fremme befolkningens idrætsdeltagelse rejser yderligere en række konkrete udfordringer på facilitetsområdet:

MODERNISERING AF IDRÆTSHALLER

Danmark har i dag en stor kommunalt ejet eller støttet bygningsmasse af idrætshaller, svømmehaller og gymnastiksale, som ikke længere er tidssvarende i forhold til store dele af befolkningens efterspørgsel med hensyn til aktivitetsudbud og bygningsmæssig stand.

Helt grundlæggende matcher indretningen af den typiske idrætshal ikke længere mønstrene i voksnes idrætsdeltagelse. Der er bl.a. behov for mulighed for mere individuelle træningsaktiviteter i halmiljøet, ligesom især kvinderne efterspørger mere velegnede rum til gymnastik og blødere bevægelsesformer samt trygge og indbydende omgivelser. Desuden savner hallerne ofte plads til at skabe attraktive sociale rammer for teenagere.

DYNAMISK DRIFT AF OFFENTLIGE IDRÆTSANLÆG

Fordelingsmekanismerne i folkeoplysningsudvalg eller halbestyrelser tilgodeser først og fremmest de etablerede idrætsgrene og foreningslivets behov for haltid. Ofte er det vanskeligt for nye idrætsgrene eller mere spontane brugergrupper at blive tilgodeset i fordelingen af haltider.

Kommunerne er desuden forpligtet af folkeoplysningsloven til at stille ledige lokaler gratis til rådighed for foreningslivet og yde tilskud til leje af private lokaler for foreningsaktiviteter for børn og unge under 25 år. Herved opstår et dilemma mellem behovet for at fremme børns idrætsdeltagelse i foreningsidrætten og det stigende behov for også at fremme andre aldersgrupper eller organisationsformers udfoldelsesmuligheder i de offentlige idrætsfaciliteter.

Der er desuden en udfordring med at udnytte ledig haltid på en fleksibel måde. Der er stigende behov for at udvikle driften af de offentlige idrætsanlæg, så de på den ene side fungerer som tids-

svarende rammer for foreningslivet og på den anden side giver mulighed for fleksibel adgang til og booking af faciliteter for andre brugergrupper samt mulighed for at dyrke mere individuelle aktiviteter. Der er således ofte behov for at udvikle muligheden for onlinebooking, ligesom der kan være behov for at udvikle halledelernes rolle, så faciliteterne selv aktivt igangsætter aktiviteter eller bringer ledig kapacitet i spil i lokalområdet.

KONKURRENCEN MELLEM FORENINGER OG DEN KOMMERCIELLE IDRÆT

Idrætsforeningerne modtager offentlig støtte via tips- og lotto-midlerne og via folkeoplysningsloven. Når foreningerne får anvist lokaler eller tilskud til lokaler via folkeoplysningsloven, er der tale om en støtte, som kommercielle udbydere ikke er berettiget til. Dette er bl.a. en medvirkende faktor til, at foreningerne og de kommercielle udbydere ikke er stillet lige i konkurrencen om medlemmer – hvilket især kommer til udtryk, når foreningsidrætten og den kommercielle idræt tilnærmer sig hinanden med hensyn til aktiviteter.

Fra en kommerciel privat aktørs synspunkt er dette konkurrenceforvridende, hvilket især kommer til udtryk, når foreningsidrættens og den kommercielle idræts aktiviteter tilnærmer sig hinanden. På den anden side svækkes foreningernes grundlag, hvis offentlige – eller offentligt støttede – faciliteter ikke svarer til de aktiviteter og den standard, som idrætsudøvere ønsker sig. Fra foreningsside finder man modsat, at der ikke er tale om konkurrenceforvridning, idet netop er tale om medlemsbaserede foreninger, hvor overskuddet ved virksomheden forbliver i foreningen og ikke udloddes til aktionærer/ejere.

Hvor der kan være mulige konkurrenceforvridende følgevirkninger for private kommercielle virksomheder, skal det lokale folkeoplysningsudvalg være særlig opmærksomt på folkeoplysningslovens krav til formål og foreningsdannelse, når den støtteberettigende virksomhed vurderes. Folketinget har således med folkeoplysningslovens bestemmelser fastsat, at aktiviteter i foreningsregi er støtteberettigede, mens de samme aktiviteter i kommercielt regi ikke er det.

TIDSSVARENDE GYMNASTIKSALE

Skolernes gymnastiksale og omklædningsforhold er væsentlige arenaer for foreningers idrætstilbud. Mange steder er salene utids-svarende og uindbydende i forhold til eksempelvis de gymnastik- og danseaktiviteter, som i stor udstrækning foregår i salene i skoletiden såvel som i eftermiddags- og aftentimerne. Ofte er gymnastiksale indrettet uden mulighed for sociale rum, depotplads og for- eningsaktiviteter for de foreninger og andre brugere, der benytter faciliteterne uden for skoletiden.

OPGRADERING AF SKOLEGÅRDE OG ANDRE UDEAREALER

Indretningen af skolegårde, dagsinstitutioner, fritidsklubber, lege- pladser og udearealer har stor betydning for børn og unges fysiske aktivitet. Skolegårde og andre udearealer, der indbyder til idræt, leg og bevægelse i og uden for skoletid, kan bidrage til at fremme børn og unges fysiske aktivitet som supplement til idrætsundervisningen i skoletiden.

SAMSPILLET MELLEM ELITE- OG BREDDEIDRÆTTENS BEHOV

Kommunerne har i de seneste år fået større fokus på eliteidræt og sportens muligheder i oplevelsesøkonomien. Dette har medført stige- nde investeringer i opvsningsanlæg, eliteidræt og events i mange kommuner. Det er vigtigt at undgå, at dette sker på bekostning af breddeidrættens behov i forhold til prioriteringen af de offentlige midler til anlæg og drift af idrætsfaciliteter, adgangen til attraktive træningstider samt prioriteringen mellem større centrale anlæg og behovet for idrætsfaciliteter i de bolignære områder.

IDRÆTSFACILITETER I BOLIGNÆRE OMRÅDER SKAL TÆN- KES IND I BYPLANLÆGNINGEN

Transporttid og adgang til idrætsfaciliteter i nærområdet spiller en væsentlig rolle for idrætsdeltagelsen og befolkningens valg af idrætsaktiviteter. Der er således behov for at tage hensyn til den afgørende betydning af adgang til idrætsfaciliteter i nærområdet ved planlægningen af boligområder eller udstykning af nye arealer til bebyggelse.

DEN GEOGRAFISKE FORDELING AF IDRÆTSFACILITETER

De store investeringer i offentlige idrætsfaciliteter fra 1960'erne til 1980'erne skete på kommunalt eller privat initiativ i lokalsamfun- dene og uden overordnet statslig styring. Adgangen til offentlige idrætsfaciliteter er derfor ujævnt fordelt rent geografisk. Særligt i

København og andre større byer er der færre idrætsanlæg pr. indbygger end i andre dele af landet, mens mange idrætshaller i mere tyndt befolkede områder til gengæld ofte har dårlig belægning.

RISIKO FOR SOCIALE BARRIERER

Kommercielle idrætsanlægs stigende betydning for især voksnes idrætsudfoldelse har skabt nye rammer for befolkningens idrætsudfoldelse. Men markedsgørelsen af dele af idrættens faciliteter kan skabe øgede sociale barrierer for adgang til idrætsfaciliteter og bidrage til yderligere adskillelse af børns og voksnes idrætsarenaer, hvis ikke kvaliteten af de offentlige anlæg følger med.

IDRÆTSPOLITISK FOKUS PÅ KOMMERCIELLE FACILITETER

I mange kommuner medregnes de kommercielt drevne faciliteter ikke i overblikket over facilitetsdækningen eller de idrætspolitiske strategier, selv om mange centre eksempelvis råder over moderne danse- og gymnastiksale eller fitnessudstyr. Der er behov for et øget kommunalt samspil med de kommercielle operatører i forhold til at indtænke ledig kapacitet i kommercielle anlæg i foreninger, uddannelsesinstitutioner eller andre brugergrupperes efterspørgsel.

FORBEDRET ADGANG TIL OG FORMIDLING AF NATUR OG GRØNNE OMRÅDER

Adgang til natur og grønne områder har stor betydning for motivation til og muligheder for at dyrke en række populære idrætsaktiviteter. Der er behov for i langt højere grad at formidle og planlægge sammenhængende motionsruter, som kan gøre det endnu mere attraktivt at løbe, vandre eller på anden vis færdes i naturen. Private landbrugsarealer eller naturområder rummer også store potentialer for attraktiv idrætsudfoldelse i naturen. Flere kommuner har haft succes med at skabe sammenhængende motionsruter, hvor eksempelvis markveje eller naturstier langs markskel og læhegn inddrages og skaber nye sammenhængende ruter af stor landskabsværdi. En udfordring for kommunerne er, at det ofte er forbundet med betaling til private lodsejere at skaffe adgang til private naturområder.

HENSYN TIL DEN ORGANISEREDE IDRÆT I NATUREN OG BYEN

Mange organiserede idrætsgrene oplever barrierer fra miljø- og støjkrav, trafikkrav eller private jordejere eller andre forhold, der gør det vanskeligt at afvikle stævner eller daglige aktiviteter i både naturen og byrummet. Der er behov for også at sikre den organiserede idræts muligheder for at benytte naturen og attraktive udendørs arealer.

PLANSYSTEMET SKAL FREMME IDRÆT OG FYSISK AKTIVITET

Statens, regionernes og kommunernes planlægning og direktiver for den overordnede arealanvendelse spiller en afgørende rolle for muligheden for at planlægge idrætsfaciliteter og adgang til idræt og fysisk aktivitet i det offentlige rum. Formelle krav i plansystemet om i højere grad at indtænke breddeidrættens behov for faciliteter og adgang til natur, grønne områder og byrum kan bidrage til yderligere at fremme idrætsdeltagelsen og undgå, at nye boligområder eksempelvis planlægges uden mulighed for at anlægge boldbaner, motionsstier osv.

Sikre veje for cyklister og fodgængere og andre overordnede strukturelle tiltag, der tager sigte på at fremme fysisk aktivitet i hverdagen, kan i højere grad end motionskampagner og målrettede idrætslige projekter nå bredere grupper i befolkningen i forhold til opfyldelse af de sundhedsmæssige anbefalinger om omfanget af fysisk aktivitet i hverdagen.

VARETAGELSE AF DEN SELVORGANISEREDE IDRÆTS BEHOV

Foreningslivet og andre organiserede brugere har en stærk repræsentation i forhold til de kommunale prioriteringer af drift og anlæg af idrætsfaciliteter, men ønsket om at fremme befolkningens deltagelse i idræt og fysisk aktivitet stiller krav om, at alle aktørers, herunder også selvorganiserede brugeres, behov, inddrages mere i kommunernes idrætspolitik og generelle planlægning. Det er væsentligt for den samlede idrætsdeltagelse, at initiativer til at fremme eksempelvis vandring, løb, boldspil, rullestøjtølb, vandsport, cykling, ridesport m.m. prioriteres og indtænkes i kommunernes strategier.

Gymnastikholdet "Humørkuglerne". Foto: Søren Holm / DGI

SUNDHED OG BREDEIDRÆTTEN

4

Sundhed er ingen ny dagsorden i breddeidrætten, men i takt med den øgede viden om og det større samfundsmæssige fokus på fysisk aktivitet har breddeidrætten fået en mere fremtrædende rolle som leverandør af sundhed. Baggrunden er bl.a. en stigende bekymring over, at danskernes mindre fysisk betonedede arbejds- og fritidsliv har uheldige konsekvenser i forhold til udviklingen af livsstilssygdomme i dele af befolkningen. Men også på individplan fremstår sundhedsgevinsterne i dag som en central motivationsfaktor for mange voksne idrætsudøvere.

Udviklingen kan sammenfattes i en række politiske udfordringer:

SOCIAL ULIGHED I SUNDHED OG UDØVELSE AF FYSISK AKTIVITET

Sandsynligheden for, at den enkelte er fysisk aktiv, afhænger i høj grad af sociale faktorer som uddannelse, indkomst og tilknytning til arbejdsmarkedet. De sociale forskelle genfinder man blandt børn og unge, hvor eksempelvis børn fra familier af lavere socialgrupper og etniske minoriteter ofte vil være mindre tilbøjelige til at dyrke idræt og motion i fritiden. For breddeidrætten indebærer disse sociale forskelle, at der helt overordnet ligger en udfordring i at udforme bredt favnende idrætstilbud, der kan afbøde tendenserne til social polarisering på sundhedsområdet.

BEFOLKNINGENS ØGEDE SUNDHEDSINTERESSE PÅVIRKER FORENINGSLIVET

Omkring 70 procent af den voksne befolkning angiver, at de er fysisk aktive ud fra helbredsmotiver, og andelen er stigende. Den øgede sundhedsinteresse er en udfordring for leverandørerne – dvs. de store idrætsorganisationer og foreningslivet under ét samt de kommercielle udbydere, hvis man på længere sigt ønsker at imødekomme befolkningens idrætsvaner og idrætsbehov. Dette lægger op til, at de relevante aktører udvikler idrætstilbud, som modsvarer efterspørgslen efter bl.a. funktionel træning som fitness. Men også udvikling og mere målrettet udbredelse af traditionelle idrætsaktiviteter, der ikke som udgangspunkt tjener sundhedsformål, kan inspirere nye målgrupper til fysisk aktivitet.

BEHOV FOR EN FLERSTRENGET INDSATS OVER FOR FYSISK INAKTIVE VOKSNE

En effektiv indsats over for de fysisk inaktive befolkningsgrupper kræver en forståelse af de meget forskellige praktiske, psykologiske, kulturelle og sociale barrierer, der kan få den enkelte til at afstå fra at dyrke idræt.

For breddeidrætten, ikke mindst i foreningerne, kræver det bl.a. øget fokus på udvikling af mere fleksible eller bedre koordinerede idrætstilbud, f.eks. udvidet åbningstid, lettere tilgængelighed, tilbud om familieidræt, der modsvarer de generelle forandringer, der er sket i danskernes familie- og arbejdsliv. Desuden kan oprettelsen af holdaktiviteter med vægt på det sociale samvær og en række andre målrettede tilbud appellere til de inaktive, som primært søger fællesskab omkring aktiviteterne.

BØRN OG UNGES FRAFALD OG INAKTIVITET

Fysisk inaktivitet og frafaldet blandt børn og unge, der øges med alderen, udgør både en idrætslig og en sundhedsmæssig udfordring. Særligt de såkaldte storby piger – og især piger med indvandrerbaggrund – er generelt vanskelige at inddrage eller fastholde i en fysisk aktiv livsstil, når de når teenagealderen.

For idrætsudbydere, kommercielle som foreningsbaserede, er den overordnede udfordring at sikre kvalificerede tilbud, der lever op til børn og unges sociale og idrætslige behov gennem eksempelvis partnerskaber om idræt efter skoletid, lektiecafeer og andre socialt betonede aktiviteter samt tilbud om tilpasset træning. For det øvrige samfund er det en udfordring at sikre, at idræt og fysisk aktivitet har en central placering i hjemmet, skolen og fritidsinstitutionen, at der er veludbyggede lokale idrætstilbud, og at de fysiske omgivelser og rammer fra skolegården til boligområdet er bevægelsesvenlige.

UDVIKLING AF SUNDHEDSRELATEREDE PARTNERSKABER OG SAMARBEJDSRELATIONER

Der er stigende opmærksomhed på sundhedsfremmende partnerskaber mellem bl.a. kommuner, foreninger, idrætsorganisationer og de kommercielle udbydere om sundhedsfremmende projekter for særlige målgrupper eller på særlige indsatsområder. Ikke mindst de nye kommunale sundhedscentre kan her få en central rolle i de kommende år.

Men erfaringerne på området er blandede, og det er en udfordring at udvikle modeller for velfungerende partnerskaber, som formår at inddrage foreningslivet og de kommercielle udbydere på konstruktiv vis – og med gennemslagskraft over for de ønskede målgrupper.

SUND MAD OG BREDEIDRÆT

Breddeidrættens favner børn og unge, familier og udsatte grupper. Breddeidrættens og de steder, hvor breddeidrættens udøves, udgør derfor et potentiale for initiativer vedr. sund kost, idet der gennem oplysning såvel som strukturelle tiltag her er mulighed for at påvirke mange forskellige målgrupper.

KVALITETSSIKRING AF MÅLRETTEDE SUNDHEDSRELATEREDE TILBUD

Fremkomsten af flere og mere ambitiøse samarbejdsrelationer på sundhedsområdet, hvor det offentlige aktivt søger at inddrage både den kommercielle og den frivillige idrætssektor, stiller samtidig nye udfordringer til den sundhedsfaglige kvalitet i indsatser målrettet særlige patient- eller borgergrupper. Bl.a. må man forvente, at kravene til kvalitetssikring og dokumentation vil øges i fremtiden, ligesom det vil være en udfordring at sikre en ordentlig kommunikation mellem idrættens ledere og instruktører og ansatte i sundhedssektoren.

De øgede krav kan fordre en professionalisering af de deltagende foreninger og kommercielle udbyderes arbejde, hvor ansættelse af mere sundhedsfagligt personale og udvikling af egentlige certificeringsordninger, f.eks. i forhold til instruktøruddannelser, kan komme på tale.

FORSTÅELSE OG RESPEKT FOR FORENINGSLIVETS SÆRLIGE BEGRÆNSNINGER OG POTENTIALER

Det er en udfordring fortsat at sikre forståelse for, at breddeidrættens primært bidrager til folkesundheden gennem sine daglige aktiviteter, og at der er grænser for, hvilke opgaver idrættens aktører kan og vil påtage sig på sundhedsområdet.

Hovedparten af den frivillige idræt har fokus på idrætsaktiviteten og vil kun have begrænset interesse for at gå ind i mere målrettede sundhedspolitiske indsatser. Netop dette idrætslige og lystbetonede perspektiv på fysisk aktivitet er den frivillige idræts største aktiv, og det er hverken i samfundet eller idrættens interesse at indsnævre den brede danske idrætskultur gennem en øget instrumentalise-

ring. Med til billedet hører også, at de frivillige foreninger ofte står svagt i de udsatte boligområder, hvor en række af de sundhedsmæssige problemer ofte er koncentreret. Når det er sagt, så findes der mange eksempler på foreninger, som laver aktiviteter for særlige målgrupper; overvægtige, motorisk svage børn m.v. Det handler om, at foreningerne oplever udfordringerne nærværende i deres lokalområde og kan se mulighederne for at gøre noget.

Med til billedet hører også, at øget samarbejde mellem idrætsorganisationer og frivillige sociale organisationer, noget som dog ikke finder sted i særligt stort omfang i dag, fremover kan vise sig at være en tilgang på området.

BEHOV FOR IDRÆT I UNGDOMSUDDANNELSERNE

Både ud fra et idræts- og et sundhedsperspektiv spiller idrætsundervisningen en central rolle i grundskolen og i de almengymnasiale uddannelser (stx og hf). For grundskolen er udfordringen ikke kun at styrke fagligheden i selve undervisningen, men også at udvikle skolens udemiljøer og brug af leg, idræt og fysisk aktivitet i andre sociale og undervisningsmæssige sammenhænge.

I de almengymnasiale uddannelser tager idrætsundervisningen udgangspunkt i den fysiske aktivitet og inddrager viden fra de natur- og sundhedsvidenskabelige samt de humanistisk og samfundsvidenskabelige områder. Gennem alsidighed og fordybelse og ved inddragelse af teori skaber idrætsfaget forståelse for idrættens kulturelle værdier. I de erhvervs-gymnasiale uddannelser hhx og htx) er idræt ikke obligatorisk, men det er et af de obligatoriske mål for uddannelsernes første halve år, at eleverne bliver bevidste om motion og livsstils betydning for sundhed og livskvalitet.

I de erhvervsrettede ungdomsuddannelser indgår idræt normalt hverken som obligatorisk fag eller tilvalgsfag på tekniske skoler (erhvervsuddannelser og htx), handelsskoler (erhvervsuddannelser og hhx), landbrugsskoler, social- og sundhedsskoler samt produktions-skoler, hvorfor der som udgangspunkt ikke findes idrætsfaciliteter her. Dette er en særlig udfordring, da netop de unge, som ikke har idræt på ungdomsuddannelserne, generelt er mindre fysisk aktive end jævnaldrende unge i gymnasieskolerne. Det skal bemærkes, at erhvervsuddannelserne under erhvervsuddannelsesloven normalt er tilrettelagt som vekseluddannelser og derved indeholder mange praktikperioder – ofte foregår mere end halvdelen af uddannelses-tiden i praksis.

En gruppe piger fra Vollsmose spiller fodbold på "Håbets Landshold". Foto: Martin Foldgast/DGI

BREDDEIDRÆTTENS SOCIALE RUMMELIGHED

5

Breddeidrætsudvalget finder det vigtigt, at hele befolkningen uanset forskellige forudsætninger bør have den samme lige adgang til at dyrke idræt. Alle bør have gavn af de oplevelser og fællesskaber, som et aktivt liv i idrætten giver. Derfor har Breddeidrætsudvalget haft særligt fokus på de grupper i samfundet, der af den ene eller anden grund møder særlige barrierer og udfordringer for idrætsdeltagelsen.

Den flydende grænse mellem social-, sundheds- og idrætspolitik gør breddeidrættens aktører til attraktive samarbejdspartnere på det velfærdspolitiske område.

Ud over en række *generelle* socioøkonomiske betingelser for idrætsdeltagelse finder man mennesker med mere *specifikke* problemstillinger og udfordringer, der har betydning for deres deltagelse og engagement i idrætslivet. Breddeidrætsudvalgets rapport eksemplificerer nogle af disse udfordringer ved at se nærmere på de særlige forhold og udfordringer for idrætsdeltagelsen der gør sig gældende for visse borgere med etnisk minoritetsbaggrund og visse borgere med funktionsnedsættelse eller handicap. Men også andre særlige grupper i samfundet kan opleve, at deres idrætsdeltagelse kan være begrænset af deres særlige livssituation.

GENEREL ULIGHED I DANSKERNES IDRÆTSDELTAGELSE

Idræt og motion er blandt de af befolkningen mest benyttede kulturtilbud. Der er en klar sammenhæng mellem idrætsdeltagelsen og den enkelte borgers sociale og økonomiske situation. De sociale forskelle, som forekommer i samfundet generelt, giver sig udslag i tilsvarende forskelle i idrætsdeltagelsen.

Især uddannelse og indkomst er såkaldte socioøkonomiske faktorer, som har afgørende indflydelse på, hvor idrætsaktiv befolkningen er. Det er faktorer, der påvirker alle danskeres idrætsdeltagelse. Blandt borgere med under 10 års samlet uddannelse, dyrker 40 procent regelmæssig sport eller motion, mens tilsvarende 62 procent af borgere med 13 års uddannelse eller mere er idrætsaktive.

Undersøgelser viser, at godt 50 procent af personer med indkomst under 300.000 kroner om året dyrker regelmæssig sport eller motion. Til sammenligning er tallet 69 procent blandt personer med en

årlig indkomst på mellem 800.000 og 900.000 kr. Idrætsdeltagelsen synes således at afspejle den sociale baggrund.

BEHOV FOR RUMMELIGE, ALMENE IDRÆTSTILBUD

Der er behov for at skabe mere rummelighed i de almene idræts-tilbud. Det kan især løses af foreningsidrætten, der på grund af sin store udbredelse som ramme for danskernes idrætsliv er central, når adgangen til idrætten skal lettes for borgere, der oplever særlige kulturelle og sociale eller fysiske barrierer for idrætsdeltagelsen. Et eksempel på en gruppe, som i den sammenhæng kan være relevant, er piger af anden etnisk baggrund end dansk, som er mindre aktive end andre i denne aldersgruppe.

Der bør sondres mellem idrætsforeninger *i udsatte boligområder* og idrætsforeninger *generelt set*, da der er markant forskel på de danske idrætsforeninger, når det kommer til, hvilke ressourcer og forhold de frivillige arbejder under, og dermed til, hvilke forventninger der kan have til udadvendthed, samarbejdsinitiativer og rummelighed. Hvad der kan lade sig gøre for en idrætsforening i et velfungerende, ressourcestærkt kvarter kan være langt vanskeligere i et udsat boligområde.

I udsatte boligområder kan det være nødvendigt at styrke idrætsforeningernes ressourcer og bevidsthed om problemstillinger relateret til særlige grupper af idrætsudøvere, bl.a. via oplysning, tilpasning af idrætstilbuddene samt uddannelse og støtte til ledere og trænere, så de bliver bedre til at rumme idrætsudøvere med særlige barrierer for idrætsdeltagelsen. Det er ikke mindst en opgave, som foreningsidrættens hovedorganisationer kan medvirke til løsningen af.

BEHOV FOR SPECIFIKT TILPASSEDE IDRÆTSTILBUD

Derudover er der behov for specifikt tilpassede idrætstilbud med høj faglighed. Visse problemstillinger og idrætsudøvere kræver flere økonomiske, pædagogiske og idrætsfaglige ressourcer, end f.eks. den gennemsnitlige idrætsforening har til rådighed. Her er der brug for, at idrætten og de sociale organisationer samt det offentlige system hjælper til med faglig bistand.

BEHOV FOR MERE STRATEGISK PLANLÆGNING OG TVÆR-SEKTORIEL HELHEDSTÆNKNING

Social- og sundhedspolitiske idrætsprojekter for særlige målgrupper hører både hjemme i kommunernes kultur- og fritidsforvaltninger, i ministerier, i foreningsidrætten og hos de kommercielle udbydere. Der er derfor behov for at etablere strukturer, der kan koordinere på tværs, – både internt hos breddeidrættens aktører og mellem de forskellige sektorer.

Et konkret eksempel på behovet for en mere tværgående indsats er det overlap, der kan findes mellem flere af de statslige puljer. Der mangler gennemsigtighed og mere samlede og ensartede oplysninger om de statsligt og kommunalt finansierede puljers formål, målgrupper, støttemidler og ansøgningsfrister.

Det er ligeledes afgørende for de fremtidige indsatsers succes at inddrage erfaringer og evalueringer fra tidligere projekter i planlægningen. Det er i den forbindelse en udfordring at udvikle den begrænsede viden om, hvordan idrætsdeltagelsen ser ud for vanskeligt eller anderledes stillede borgergrupper. Dette gælder også struktureret opsamling af erfaringer med hensyn til forskellige tiltag og initiativers effekter. Det er eksempelvis centralt at lære af de blandede erfaringer med partnerskabskonstruktioner i det videre arbejde. I den forbindelse er det en udfordring at sikre en formel vidensdeling mellem stat, kommuner og idrættens aktører.

BEHOV FOR FORANKRING AF PROJEKTER OG ET ØGET FOKUS PÅ DRIFTSMIDLER

Puljerne er i sagens natur tidsbegrænsede. Det bør i forbindelse med puljerne sikres, at der også er opmærksomhed omkring mulighederne for efterfølgende forankring og drift af de social- og sundhedspolitiske idrætsindsatser for særlige grupper. Dette gælder ikke mindst til idrætsforeningers virksomhed i udsatte boligområder, hvor idrætsforeninger ofte driver foreningsarbejde under forhold, der afviger radikalt fra foreningsidrættens gængse forhold.

Socialt betinget ulighed i idrætsdeltagelsen er således en stor udfordring for idrættens aktører.

Social- og sundhedsindsatser løses primært via kommunernes generelle driftsmidler på området. Som supplement til dette har der gennem mange år fra statens side været iværksat midlertidige, puljefinansierede projekter, ofte med kommunal medfinansiering målrettet bestemte grupper som eksempelvis etniske minoriteter eller udsatte børn. Puljer og projekter er i udgangspunktet tænkt som dynamiske og udviklingsskabende tiltag. Det ligger i sagens natur, at puljerne ofte er udmærkede løsninger på kort sigt, men ofte viser sig at have begrænsninger på længere sigt, da projekterne ofte er ad hoc-baserede og dermed ikke forankres i den daglige drift. I visse tilfælde har lokale midlertidige forsøgsprojekter for særlige puljemidler endog vist sig at have negative konsekvenser for lokalområdets almindelige foreningsliv.

Get Moving-kampagnen 2008. Alle Skolen i Fredericia. Foto: Nils Rosenvold/DGI

BREDDEIDRÆTSUDVALGETS 42 FORSLAG

6

Breddeidrætsudvalget har identificeret en række hovedudfordringer og fremsætter 42 forslag, som udvalget finder, er væsentlige bidrag til at løse disse udfordringer. Forslagene er således udvalgets anbefalinger til at fremme indsatsen for, at børn, kvinder og mænd dyrker mere idræt og motion.

Udvalget vurderer, at de enkelte udfordringer løses ved brede og langsigtede tiltag. Forslagene er derfor grupperet under fem overskrifter:

- Idræt for børn og unge
- Idræt for socialt udsatte og idrætssvage grupper
- Faciliteter – udvikling og anvendelse
- Idræt i planlægningen
- Motion og idræt på og for arbejdspladsen.

Udvalget lægger vægt på, at det enkelte individ, forældre og familien har en afgørende indflydelse på, at børn, kvinder og mænd bevæger sig og dyrker idræt og motion. Der er således et væsentligt personligt ansvar, herunder et forældreansvar, for idræts- og motionsdeltagelsen.

Samtidig lægger udvalget vægt på, at velfærdssamfundet bidrager til at facilitere muligheder for at dyrke idræt og motion og derved gøre det lettere at tage et personligt ansvar. Forslagene er derfor i særlig grad fokuseret på, hvad offentlige myndigheder, organisationer, foreninger, virksomheder m.v. kan bidrage med i forhold til at løse udfordringerne.

Mht. økonomi forudsætter kommissoriet, at udvalgets forslag kan finansieres inden for de nuværende rammer på området. Dette betyder, at det for alle de følgende forslag gælder – medmindre andet eksplicit er angivet – at hvert enkelt forslag forudsættes finansieret inden for de i dag givne økonomiske rammer på det område, som det enkelte forslag vedrører. Dette indebærer, at udvalgets forslag er at betragte som inspiration til kommunerne og ikke pålæg, som kommunerne skal gennemføre. I det omfang forslagene omsættes til lovgivning, skal de økonomiske konsekvenser af hvert forslag vurderes, og kommunerne kompenseres i henhold til DUT-princippet.

Det bemærkes, at udvalget har drøftet en række øvrige områder, herunder folkeoplysningsloven og sundhedsområdet. I forhold til folkeoplysningsloven fremsender udvalget rapporten til undervisningsministeren, på baggrund af at undervisningsministeren har truffet beslutning om, at der skal nedsættes et udvalg, som skal se på folkeoplysningsloven. I forhold til sundhedsområdet fremsender udvalget rapporten til Forebyggelseskommissionen

Rapportens 42 forslag vil blive fulgt op af det forum, som omtales i forslag 23.

IDRÆT FOR BØRN OG UNGE

UDFORDRING

Det er med til at udvikle piger og drenges bevægelsesglæde, sociale netværk og personlige kompetencer i et bredt dannelsesperspektiv at deltage i idrætten. Breddeidrætsudvalget er af den opfattelse, at *alle* danske børn skal have lejlighed til at erfare glæden ved idræt, leg og bevægelse på en måde, så børnene får en livslang glæde ved idræt og fysisk aktivitet. Overordnet bør målet være, at alle børn og unge får mulighed for mindst **7 timers idræt og fysisk aktivitet om ugen**.

Der er en særlig udfordring i forhold til de teenagere, som ikke dyrker idræt eller motion. Især blandt piger i storbyområder ses en markant lav deltagelse i idræt og motion.

Det er udvalgets opfattelse, at den obligatoriske idrætsundervisning er det centrale element særligt i forhold til udsatte og idrætssvage børn og unge. Dette bør suppleres af fokus på idræts- og motionstilbud i daginstitutioner samt et godt udbud af sådanne tilbud i klubber, SFO'er samt i idrætsforeninger og hos kommercielle udbydere. Endvidere er der behov for gode og nære idræts- og motionsfaciliteter, herunder rekreative områder.

FORSLAG

1. At *regeringen* laver en national handlingsplan for, at alle børn og unge får mulighed for **mindst 7 timers idræt og fysisk aktivitet om ugen**.
2. At *idrættens organisationer* i fællesskab etablerer et partnerskab, der skal samle og koordinere den frivillige idræts bidrag til regeringens handlingsplan.
3. At *de lokale uddannelsesinstitutioner*, der er uden adgang til idrætsfaciliteter, gør en indsats for at sikre adgang til kommunale, selvejende eller kommercielle idrætsfaciliteter i skoletiden.
4. At *kommunerne* sammen med de lokale uddannelsesinstitutioner gør en særlig indsats i forhold til:
  - efteruddannelsestiltag for lærere og pædagoger
  - oprettelse af 'edderkoppestillinger' til styrkelse af samarbejdet mellem skole, institutioner og idrættens aktører
  - inddragelse af gæsteundervisere i idrætsundervisningen.
5. At *idrætsudbyderne* i højere grad fokuserer på sociale arrangementer, uformelle og tværgående idrætstilbud samt oplevelser for de piger og drenge, der hverken har lyst, tid eller talent til at satse på konkurrenceidræt i teenageårene.
6. At *idrætsudbyderne* i rekrutteringen af piger og drenge fokuserer på grupper af venner, ikke blot den enkelte unge. De sociale netværk har stor betydning for, hvordan piger og drenge prioriterer deres fritid.
7. At *idrættens organisationer* tilbyder trænere og ledere uddannelse, der giver dem endnu bedre mulighed for at arbejde med og forstå de unge piger og drenge samt de socialt udsatte og idrætssvage piger og drenge – og de betingelser, ungdomskulturen stiller for træningen.
8. At *idrætsforeninger* bør være udadvendte, bl.a. ved at tage kontakt til de unge, der falder fra, og bekymre sig om årsagen. Eksempelvis bør foreningerne have fokus på at bevare kontakten til unge, der i en periode rejser på efterskole.

9. *At idrætsforeningernes* trænere og ledere bør tilstræbe at have tæt personlig kontakt til de unge. Unge motiveres af en voksen indlevelse i deres tilværelse, der rækker ud over selve træningen.

(Om dagtilbud:)

10. *At kommunerne* sætter øget fokus på muligheden for fysisk aktivitet i dagtilbud for 0-6-årige.
11. *At kommunerne* støtter idrætsrelaterede partnerskaber mellem daginstitutioner, skoler, fritidstilbud, foreninger samt kommercielle udbydere med fokus på at forbedre børnenes motivation for og adgang til idræt og bevægelse.

(Om grundskolen:)

12. *At Undervisningsministeriet, Erhvervs- og Økonomiministeriet, Videnskabsministeriet samt Kulturministeriet* i fællesskab initierer forsknings- og udviklingsprojekter i forhold til inddragelse af teknologi i udviklingen af leg, bevægelse og idræt i skolerne.
13. *At kommunerne* og skolerne ved planlægningen for grundskolen tager højde for, at alle elever i grundskolen bør have mulighed for en times motion og bevægelse om dagen i skolehverdagen, samt, at der i højere grad end i dag lægges vægt på en mere organiseret brug af frikvarterer og skolefritidsordningers mulighed for at skabe fysisk aktivitet.
14. *At kommunerne* og skolerne inddrager fysisk aktivitet i undervisningen i andre fag end idræt i grundskolen.
15. *At kommuner og idrætsudbydere* er opmærksom på mulighederne for øget samarbejde mellem grundskole, fritidstilbud og aktører på idrætsområdet om idrætsrelaterede tilbud - f.eks. i form af partnerskaber. Disse kan f.eks. baseres på de erfaringer, der er opnået i Projekt Skolesport.
16. *At idrættens organisationer og Dansk Skoleidræt* inspirerer skolerne til at oprette legpatruljer, hvor større børn fungerer som aktivitetsledere for mindre børn.

(Om ungdomsuddannelserne:)

- 17.** At *Undervisningsministeriet* søger at igangsætte et projekt med fokus på idræt, motion og sundhed, som kan inspirere til fremtidige idrætsprojekter på landets erhvervsskoler.
- 18.** At *ungdomsuddannelserne* iværksætter mulighed for at tilbyde idræt og motion.
- 19.** At *idrætsudbydere og ungdomsuddannelser* søger at indgå partnerskaber, der muliggør, at flere unges behov for idræt og motion tilgodeses, og at organiseringen af idrætstilbud tilpasses teenagepiger og -drenge's behov og muligheder.
- 20.** At *idrætsudbydere* etablerer vidensopsamling, der skal afdekke ikke-aktive teenagere's muligheder og behov for idræts- og motionstilbud. Det kan evt. ske i samarbejde med lokale ungdomsuddannelser og forskningscentre.

Det bemærkes, at forældrenes ansvar på dette område som supplement til forslagene spiller en særlig stor rolle.

Det bemærkes endvidere, at Undervisningsministeriet som følge af aftalen om kommunernes økonomi for 2009 er ansvarlig for nedsættelse af en arbejdsgruppe sammen med KL med det formål at sætte øget fokus på idræt og motion i grundskolens undervisning. Derudover arbejdes der med at formulere mål- og indholdsbeskrivelse for SFO'erne, hvor disse bl.a. skal udtale sig om, hvorvidt de arbejder med idræt og andre aktiviteter.

IDRÆT FOR SOCIALT UDSATTE OG IDRÆTSSVAGE GRUPPER

UDFORDRING

Socialt udsatte og idrætssvage grupper omfatter forskellige grupper, som af sociale eller andre årsager er karakteriseret ved kun i mindre omfang at benytte idrættens tilbud. Grupperne er ligeledes karakteriseret ved at have et behov for særlig tilskyndelse, hvis de skal dyrke idræt og motion. Samtidig vil netop disse grupper have fordel af deltagelse i idrætten – og af at høste de væsentlige kulturelle, sociale og sundhedsmæssige gevinster, som idrætsdeltagelsen kan give den enkelte.

Mange aktører (myndigheder og foreninger) bidrager aktivt til at løse denne udfordring. Koordinationen og vidensdelingen mellem disse kan blive endnu bedre.

I forhold til de initiativer, der involverer den frivillige idræt i løsningen af denne udfordring, er det en forudsætning, at de pågældende idrætsforeninger aflastes og støttes på rette vis. Det er i den forbindelse vigtigt, at det er idrætsorganisationerne som involveres og forpligtes ikke den enkelte idrætsforening.

FORSLAG

(For bedre koordination:)

21. At relevante *ministerier* opretter en task force med henblik på at øge socialt udsatte og idrætssvage gruppers idrætsdeltagelse ved at skabe øget kvalitet, faglighed og effekt af udviklingsrelaterede projekter. Denne taskforce skal bl.a. følge nærværende rapportes forslag. Taskforcen har bl.a. til opgave at udforme en handlingsplan, som koordinerer og tematiserer den statslige indsats på området. Der er med andre ord tale om en taskforce, som har til opgave at sikre den mellemministerielle (eller offentlige) koordinering på området idræt for socialt udsatte og idrætssvage grupper.
22. At *idrættens organisationer* i fællesskab etablerer et partnerskab, der skal samle og koordinere den frivillige idræts bidrag til målsætningen om at involvere socialt udsatte og idrætssvage grupper i idrætten.

23. At *Kulturministeriet* 2-4 gange årligt afholder møder mellem de deltagende ministerier i task forcen, idrættens organisationer, kommercielle udbydere samt KL for at sikre udvikling og nytænkning i forhold til indsatsen for at inddrage socialt udsatte og idrætssvage grupper i idrættens tilbud baseret på erfaringsopsamling og tværgående viden om iværksatte og gennemførte projekter. Endvidere skal dette forum følge nærværende rapport's forslag, herunder følge op på, i hvilket omfang forslagene bliver implementeret.

(Øvrige forslag:)

24. At *Integrationsministeriet, Velfærdsministeriet, Kulturministeriet* og *idrættens organisationer* tager initiativ til en empirisk undersøgelse, der afdækker årsager til og barrierer for manglende idrætsdeltagelse blandt socialt udsatte og idrætssvage grupper.

25. At *idrættens organisationer* sætter fokus på at inkludere andre typer af foreninger end idrætsforeninger. Disse andre foreninger kan råde over vigtige ressourcer i forhold til at få socialt udsatte og idrætssvage grupper til at dyrke mere idræt og motion.

26. At *idrættens organisationer* i samarbejde med de *idrætsforeninger*, der har berøring med socialt udsatte og idrætssvage grupper fokuserer på potentialet i samarbejdet med andre typer af frivillige foreninger, herunder frivillige sociale foreninger og foreninger for etniske minoriteter med det formål at rekruttere og fastholde målgruppen som medlemmer.

27. At *idrættens organisationer* i samarbejde med de lokale *idrætsforeninger* i forhold til børn og unge arbejder bredt for en øget forældreinddragelse, således at visse forældres eventuelle manglende erfaring med foreningslivet ikke påvirker deres børns idrætsdeltagelse negativt.

28. At *idrættens organisationer* i samarbejde med de lokale *idrætsforeninger* tænker frivilligruppen bredere end dem, der er aktive i forhold til de konkrete idrætsaktiviteter. F.eks. kan mennesker med fysiske handicap være aktive i bestyrelsesarbejde.

FACILITETER – UDVIKLING OG ANVENDELSE

UDFORDRING

Udviklingen i befolkningens idrætsvaner med bl.a. et stigende antal selvorganiserede idrætsudøvere sætter fokus på tilgængelighed, multifunktionalitet og kapacitet i de fysiske rammer for idrætsudøvelse. Der er behov for løbende at modernisere, opgradere og udvikle nye typer anlæg, byrum og andre udearealer. Og der er behov for at øge opmærksomheden på samspillet mellem disse forhold. Derudover er det en udfordring at sikre, at de eksisterende idrætsfaciliteter udnyttes fuldt ud, hvilket ikke altid er tilfældet i dag.

FORSLAG

29. At *kommunerne* etablerer et overblik over den reelle udnyttelse af de eksisterende faciliteter samt etablerer lokale ordninger, der giver bedre udnyttelse af de eksisterende faciliteter, både i forhold til foreninger og selvorganiserede brugere.
30. At *regeringen, KL og kommunerne* ved udmøntningen af midlerne fra Kvalitetsfonden til daginstitutioner, grundskoler, idrætsanlæg og ældreområdet sætter fokus på, at modernisering og opgradering af idrætsrelaterede faciliteter til breddeidræt sker med hensyn til den udvikling, der er sket i idrætsmønstret — og herunder tilgodeser skoler, fritidsordninger, foreninger og selvorganiseret idræt.
31. At *kommunerne* ved nybygninger, opgraderinger og moderniseringer af idrætsfaciliteter lægger vægt på at disse:
  - er baseret på en samlet helhedsplan for idrætsanlægget. Herunder at der både tages højde for, at mange typer af brugere har adgang til idrætsanlægget, og for samspillet mellem faciliteterne og de omkringliggende arealer
  - tager højde for de ældste piger og drenges ændrede idræts- og fritidsmønstre. Disse lægger især op til spontan idrætsudøvelse og har behov for sociale væresteder i forbindelse med idrætten
  - tager højde for forskellige målgruppers behov for kvalitet i omklædningsfaciliteter, oplevelse af trykthed, mulighed for samvær og udvikling af idrætsaktiviteter
  - giver mulighed for, at hele familien kan dyrke idræt samtidig og eventuelt samles om fælleskøkken eller sund cafémad efter aktiviteten.

- 32.** At *Halinspektørforeningen* og *idrætsorganisationerne* i samarbejde med *Lokale- og Anlægsfonden* udformer en model for målrettede uddannelsesforløb for fremtidige aktivitetsledere og efteruddannelse af nuværende halinspektører. Formålet er at opkvalificere de organisatoriske og pædagogiske kompetencer og skabe en ny, opsøgende aktivitetslederrolle. Denne model kan udvikles i samarbejde med en eller flere formelle uddannelsesinstitutioner. Der skal inddrages erfaringer fra andre europæiske forsøg på området ”Sports Coordinator”.
- 33.** At *kommunerne* styrker koordineringen af idrætsfaciliteter med fortrinsret for elitesport eller faciliteter beregnet til mindre udbredte aktiviteter både i de enkelte kommuner og på tværs af kommunegrænser. Formålet er bl.a., at eksempelvis rekvisittunge idrætsgrene eller eliteidræt for større børn, unge og voksne tilbydes mere dedikerede faciliteter, mens lokale halmiljøer til gengæld i højere grad åbnes for børn og selvorganiserede brugergrupper.
- 34.** At *Lokale- og Anlægsfonden* i samarbejde med relevante ministerier iværksætter en undersøgelse, som skal skabe klarhed over udbuddet af idræts- og bevægelsesfaciliteter/-områder i udsatte boligområder samt analysere, hvorledes disse forhold påvirker idrætsdeltagelsen blandt beboerne i disse områder.

IDRÆT I PLANLÆGNINGEN

UDFORDRING

Der er behov for, at idræt, motion og fysisk aktivitet i højere grad bliver inddraget i den fysiske planlægning, f.eks. ved udmøntning af kommune- og lokalplaner, helhedsplaner, byfornyelses- og områdefornyelsesindsatser. Der er behov for en større viden og samarbejde om samt opmærksomhed på, hvordan der i den fysiske planlægning og anvendelsen af arealer konkret kan indtænkes idræt, motion og fysisk aktivitet.

FORSLAG

35. At *kommunerne* i højere grad indarbejder fysiske rum for idræt og motion i kommuneplanerne, således at f.eks. sammenhængende motionsstisystemer indgår i helhedsplaner for udearealer. Samtidig opfordres kommunerne til i højere grad at sikre, dels at bygherrer i deres projekter indarbejder plads til fysisk udfoldelse, dels at idræt, motion og fysisk aktivitet indtænkes i udformningen af byens rum og pladser m.v. samt i adgangen til natur, parker og byrum samt involverer relevante organisationer i et samarbejde.
36. At *Kulturministeriet, Miljøministeriet, KL, Lokale- og Anlægsfonden, Friluftsrådet og idrættens hovedorganisationer* suppleret med deltagelse af ministerier i relevante sammenhænge og med inspiration fra det tidligere nedsatte 'Idrættens tæskehold' nedsætter en midlertidig gruppe, som får til opgave at kortlægge problemer med adgangsforhold og planlægning og se på barrierer i ejerforhold, miljøregler, kommuneplaner m.m. i forhold til anvendelse af byrum, grønne arealer og naturen til såvel selvorganiserede som foreningsorganiserede motions- og idrætsaktiviteter.
37. At *Miljøministeriet* sammen med relevante ministerier og styrelser, idrætsorganisationer, friluftorganisationer og turistorganisationer tager initiativ til at udarbejde en overordnet plan for at brande Danmark som 'aktivt grønt motionsland' i almindelighed og markedsføre attraktive naturområder

i særdeleshed ved at skabe en national plan for et sammenhængende og afmærket net af vandre- og motionsstier. Dette skal naturligvis tilkobles de initiativer, som allerede er i gang på området, ligesom det kan bidrage til at støtte andre mål, f.eks. turisme. Et regionalt eller landsdækkende naturstinetværk kan vedligeholdes og formidles i partnerskaber mellem myndigheder og lokale foreninger.

- 38.** At *kommunerne* i kommuneplanstrategierne – så vidt det er muligt inden for de eksisterende økonomiske rammer og under forbehold for særligt tyndt befolkede områder – prioriterer alle borgeres adgang til sammenhængende og trafiksikre systemer af naturstier, cykelstier og skovstier til glæde for løbere, vandrere og andre motionsudøvere.
- 39.** At *kommunerne* i samarbejde med idrættens aktører sætter fokus på, at de mest benyttede bynære motionsområder gøres attraktive en større del af døgnet og året ved eksempelvis at etablere belysning, udendørs træningspavilloner og træningsredskaber, omklædnings- og toiletforhold, aflåselige skabe m.m. i parker, bynære grønne områder og andre arealer, der flittigt benyttes til motionsformål.
- 40.** At *Miljøministeriet og kommunerne* i samarbejde med idrættens aktører arbejder for at gøre landbrugsarealer mere tilgængelige for selvorganiseret idrætsbrug ved at arbejde for at etablere øget adgang for offentligheden ved afmærkning og oprettelse af såvel ridestier som trampestier langs markskel og læhegn.

Det bemærkes, at en række af de ovenfor nævnte forslag vil indgå i arbejdet i den arbejdsgruppe under Velfærdsministeriet, som følger op på regeringsgrundlagets initiativ vedr. byplanlægningens understøttelse af en aktiv livsstil. Arbejdsgruppen skal udarbejde et katalog med eksempler på, hvordan kommunerne kan understøttes i at arbejde med byudvikling og en aktiv livsstil.

MOTION OG IDRÆT PÅ OG FOR ARBEJDSPLADSEN

UDFORDRING

Arbejdspladsen er en væsentlig aktør for at give den størst mulige del af befolkningen mulighed for at leve et fysisk aktivt liv kombineret med at arbejds- og familieliv. Det er her, en stor del af befolkningen tilbringer en stor del af deres tid – det er her, der bør sættes ind, for at få flere i fysisk aktivitet. Både for at øge trivsel og sundheden og for at nedsætte sygefraværet på arbejdspladserne.

FORSLAG

41. At arbejdsmarkedets parter, relevante ministerier og relevante idrætsudbydere indgår samarbejde om, hvordan motions- og sundhedstilbud i langt højere grad kan indgå i alle offentlige og private virksomheders personalepolitikker.
42. At Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse i samarbejde med relevante aktører på området udarbejder en model for frivillig sundhedscertificering af arbejdspladser baseret på de såkaldte KRAMS-faktorer (Kost, Rygning, Alkohol, Motion, Stress). Certificeringen er et strategisk værktøj med det formål at fremme sundhedsarbejdet på de danske virksomheder og derigennem styrke den forebyggende indsats – ikke mindst over for de mindre ressourcestærke grupper på arbejdsmarkedet.

